

Magni Mohr hevur granskað á fleiri universitum í Evropa:

Gransking má raðfestast *nógv hægri*

Føroyskir granskarar fáa ov fáar greinir við í viðurkend vísindalig tíðarrit, og teir eiga at gera meira fyri at útvega fígging til gransking úr útlenskum grunnum. Samstundis eigur samfelagið at uppraðfesta vísindaliga gransking.

Eftir Dagmar Joensen-Næs

Magni Mohr er sera virkin sum granskari. Hann gevur á hvørjum ári 15-20 greinir út í viðurkendum vísindaligum tíðarritum. Greinirnar hjá honum verða ofta siteraðar av øðrum granskarum kring heim-in.

Hann ger eisini nógv við at útvega fígging úr útlenskum grunnum til sína gransking. Hvørt ár fáa hann og samstarvsfelagar hansara fleiri milliónir úr norðurlenskum grunnum og evropeiskum stuðulsgrunnum.

Magni Mohr starvaðist í fleiri ár sum granskari á einum bretskum universiteti. Har slapp hann ikki undan at geva út greinir og søkja um fígging.

- Á Exeter University kravdu tey, at eg skuldi geva út fyra greinir árliga í einum vísindaligum tíðarriti á rættliga høgum stigi. Eisini skuldi eg útvega í minsta lagi hálva aðru millión í stuðli til mína gransking hvørt ár, sigur hann.

Hann hevur eisini starvast sum granskari á danskum og svensktum universitetum. Har eru vanligar eingi formlig krøv um útgávu og fígging, men tað verður sjálvsagt væntað av granskarum, at teir kunnu vísa á úrslit av sínum arbeiði.

- Teir granskarar, sum ikki geva út greinir ella útvegaðu fígging, sleppa ikki at halda fram sum fulltíðar ella hálvtíðar granskarar, sigur Magni Mohr.

Í Føroyum er øðrvísi. Her verða enn ikki sett nógv formlig krøv á granskingarstovnum til granskarar.

- Vit hava tað kanska ov gott í Føroyum. Ein orsök til tað er helst, at gransking er so nýggj í føroyska hugaheiminum, bæði hjá vanligum fólki og myndugleikum, sigur Magni Mohr.

ÓGREITT HVAT VÍSINDALIG GRANSKING ER

Magni Mohr hevur síðani 2014 verið knýttur at Fróðskaparsetrinum, har hann í dag er er professari í arbeiðsfysiologi og dekanur á deildini fyri Heilsu- og Sjúkrarøktarvísindi.

Hann hevur eina greiða meining

um, hvussu gransking verður mett í Føroyum.

- Føroyar eru eitt rættliga nýtt granskaraland, og vit hava enn ikki skilt til fulnar, hvat vísindalig gransking er. Tann máttin, gransking verður umrødd í politisku skipanini, vísir, at ein stórir partur av okkara politikarum als ikki vita, hvat gransking er.

- Sjálvt millum granskarar í Føroyum verður hugtakið gransking onkuntíð brúkt sum best ber til. Summi hava ta fatan, at um tey hava mátað okkurt og skrivað nøkur orð um tað onkustaðni, so er tað vísindalig gransking. Men tað er tað ikki.

- Gransking er, tá tú kannar eitt fyrbrigdi út frá eini neyvt lýstari hypotesu við vísindaligum háttalagi, tú fært til vega og viðger dátur við vísindaliga grundfestum og skikkaðum mannagongdum, og tú síðani skrivar eina grein, sum eitt óheft altjóða tíðarrit gevur út eftir drúgva og kritiska viðgerð. Tá greinin er úti, er arbeiðið viðurkent sum vísindaligt tilfar.

- Hetta er ein definition, ið øll verðin arbeiðir út frá, og tí skjóta vit okkum sjálvi í fótin, um vit ikki kunnu semjast um tað, sigur hann.

Magni Mohr heldur tað vera sera umráðandi, at granskingarstovnar og aðrir myndugleikar seta størri krøv til granskararnar.

- Tað eru ov nógv í tí føroyska granskarumhvørvinum, sum granska uttan at granska. Um einki kemur burturúr, so er tað einki. Tað er tað sama sum at gera iløgur í eitt flakavirki, uttan at nakar fiskur kemur út í hinum endanum.

- Tað er ikki nóg mikið at gera ein tilvildarlaga kanning og skriva eitt álit ella eina grein í Frøði. Um vit ikki krevja, at gransking skal gevast út í óheftum viðurkendum altjóða tíðarritum, so fáa vit ikki lyft støðið á gransking í Føroyum, sigur hann.

SKULU GEVA GREINIR ÚT

Magni Mohr viðurkennir, at tað er munandi lættari hjá summum granskarum enn hjá øðrum at fáa sínar greinir prentaðar í altjóða vísindaligum tíðarritum.

- Tað eru granskingarøkir, sum

eru ógvuliga avmarkaði, har tað er trupult at finna vísindalig tíðarrit, ið hava áhuga fyri greinunum. Summi tíðarrit seta eisini ógvuliga høg krøv til greinirnar, sum bert heilt fáir granskarar í Føroyum kunnu lúka.

- Eisini eru summi granskingarøki sera dýr. Innan fysiologi og medisín er vanligt at ein grein frá hugskoti til útgávu kostar 1 millión.

- Men hóast krøvini kunnu vera høg, og tað ikki er eins lætt hjá øllum at fáa greinir givnar út, so er tað ikki í lagi, at granskarar ikki geva sitt vísindaliga arbeiði út. Tað ber ikki til aðrastaðni, sigur Magni Mohr.

FÍGGING KREVUR NETVERK

Føroyskir granskingarstovnar eiga eisini at eggja granskarum til at vera við til at útvega fígging til sínar granskingarverkætlanir.

- Tað er stórir munur á førleikum og royndum hjá føroyskum granskarum. Á Fróðskaparsetrinum eru nakrir granskarar, ið hava sterkar førleikar og gott altjóða netverk, men har er eisini ein rúgva av fólki, sum hava stóran áhuga fyri gransking, men sum mangla royndirnar. Tá landið er lítið, kann vera trupult at gerast partur av einum granskingartoymi, har ein fær neyðuga stuðulin, vegleiðingina og royndirnar.

- Fyri at fáa fígging skalt tú kunna vísa á úrslit og vera partur av einum sterkum altjóða netverki. Um tú fært tína ph.d. á einum stórum altjóða universiteti, ert tú longu partur av einum toymi og kanst samstarva við nógv ymisk fólk. Um tú gert tína ph.d. í Føroyum, kennir tú kanska ongan annan, sum hevur áhuga fyri tínum øki. Hevur tú so ov fáar vísindaligar greinir at vísa á, er vónleyst at fáa fígginguttan frá, sigur Magni Mohr.

Hann søkir sjálvur mest úr norðurlenskum grunnum.

- Fleiri almennir og privatir norðurlenskir grunnar lata nógvan pening til gransking. Teir privatu grunnarnir, sum til dømis Novo Nordisk grunnurin, eru eins góðir sum teir almennu grunnarnir. Har fylgja ongar sertreytir við, tá talan er um granskingarverkætlanir, sum nógv í Føroyum enn tykjast at halda.

Magni Mohr samstarvar altíð við granskarar í øðrum londum um sínar verkætlanir.

- Tað er ein fyritleykt fyri at fáa fígging til størri og krevjandi verkætlanir, og tað er eisini ein stórir fyrimunur at kunna deila útreiðslurnar við onnur. Harum-

Magni Mohr er sera virkin sum granskari. Hann gevur út 15-20 vísindaligar greinar í viðurkendum tíðarritum hvørt ár.

framt gevur tað mær møguleika til at brúka framkomnar analysur, sum vit ikki enn kunnu gera í Føroyum.

Hann hevur ikki torført við at finna samstarvsfelagar.

- Eg havi sera góð altjóða sambond, serliga tí eg havi arbeitt á svenskum, danskum og enskum universitetum og verið við á altjóða granskingarpallinum í nógv ár. Tí havi eg nakrar fyritleyktir, sum nógvir granskarar í Føroyum ikki hava.

- Tað er ikki eins lætt, tá tú situr einsamallur við einum avmarkaðum granskingarøki, men eg haldi kortini, at vit eiga at krevja, at vit í størri mun royna at fáa fígginguttan frá, sigur hann.

EINKI FRÁ ES ENN

Føroyar hava avtalu við ES um granskingarsamstarv, og føroyskir granskarar hava tí møguleika saman við øðrum at søkja um stuðul úr ES-granskingarskráum. ES letur nógvar pengar til gransking, men krevur eisini nóg av umsøjarunum.

Magni Mohr hevur søkt tvær ferðir saman við øðrum og er nú í ferð við at fyrireika triðju umsóknina. Enn hevur hann einki fingið.

- Tað er ógvuliga trupult at fáa pengar úr Horizon 2020, sum er granskingarskráin hjá ES, og tað tekur ómetaliga nógva tíð at skriva umsóknirnar. Tað er lættari hjá mær at søkja um pening frá einum norðurlenskum grunni og vera lutfalsliga vísir í at fáa pengar. Men eg royni kortini at søkja frá ES

eisini, tí eydnast tað at fáa stuðul til eina verkætlan, sum vit sjálvi leiða, so fáa vit stórar upphæddir at arbeiða við.

- Tað er heldur ikki burturspilt at søkja um stuðul úr ES-granskingarskráum, hóast umsóknin ikki verður gingin á mæti. Umsóknirnar verða sera góðar, tí krøvini eru so høg, og tær kunnu tí altíð sendast onkra aðrastaðni. Báðar umsóknirnar, sum vit sendu til ES, sendu vit víðari í minni útgávum til aðrar grunnar aftaná og fingur pengar, sigur hann.

FØROYSKUR STUÐUL NYTTAR LÍTIÐ

Tað ber eisini til at søkja um stuðul til gransking úr føroyskum grunnum. Granskingargrunninum býtir umleið 7 milliónir út til gransking um árið. Men tað munar lítið, heldur Magni Mohr.

- Tað er ein meningsleys upphædd. Um myndugleikarnir veruliga vilja raðfesta gransking í Føroyum, so mugu teir játta nógvan meira pening.

- Myndugleikarnir mugu eisini at skilja, at tað ikki er eins lætt hjá øllum føroyskum granskarum at fáa stuðuluttan frá, og tí kunnu smærri upphæddir í Føroyum vera við at seta ferð á.

- Gransking og útbúgving mugu raðfestast nóg hægri enn í dag. Um vit sum samfelag ikki arbeiða granskingargrunnað, so ber illa til at fylgja við einum heimi, sum broytist við methøgari ferð, sigur Magni Mohr.

FAKTA

Magni Mohr

Bachelor í ítróttarfyysiologi frá Københavns Universitet 1998
Kandidatur í humanari fysiologi frá Københavns Universitet 2001
Ph.d. í humanari fysiologi frá Københavns Universitet 2008
Granskari á Københavns Universitet 2009-2011
Seniorgranskari á University of Exeter 2011-2014
Gestagranskari á Göteborgs Universitet 2013-2018
Lektari á Fróðskaparsetri Føroya 2014-2019
Professari á Fróðskaparsetri Føroya 2019-
Dekanur á Deildini fyri Heilsu- og Sjúkrarøktarvísindi á Fróðskaparsetri Føroya 2017-
Professari á Syddansk Universitet – 2019-